

SAN’AT MAKTABI O‘QUVCHILARIDA TASVIRIY IFODA ORQALI ESTETIK DIDNI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI USULLARI

Djamadinova Elvira Zufarovna

Buxoro shahar 1-son Bolalar musiqa va san’at maktabi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada san’at maktabi o‘quvchilarida estetik didni shakllantirishda tasviriy san’at fanining o‘rni, badiiy obraz yaratish orqali o‘quvchining fikrlash va tasavvurini rivojlantirish usullari yoritilgan. Shuningdek, amaliy mashg‘ulotlar, ranglar uyg‘unligi, milliy obrazlar va kompozitsion ishlanmalar orqali estetik tarbiyaning ta’siri tahlil etiladi.*

Kalit so‘zlar: *tasviriy san’at, estetik did, kompozitsiya, badiiy tafakkur, rang, milliy obraz, san’at ta’limi.*

San’at inson ruhiyatining, estetik tuyg‘ularining, ichki olamining ifodasidir. Ayniqsa, tasviriy san’at — bu badiiy tafakkur va estetik dunyoqarashni shakllantiruvchi muhim vosita hisoblanadi. Bolalar musiqa va san’at maktablari bugungi kunda nafaqat mahoratli ijodkorlar, balki san’atni his eta oladigan, nozik didli shaxslarni tarbiyalashda muhim rol o‘ynamoqda. Ushbu maktablarda tasviriy san’at fanini chuqur va tizimli o‘qitish o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, ranglar, shakllar va kompozitsion tuzilmalarga bo‘lgan estetik munosabatini shakllantiradi. Estetik did bolada go‘zallikni anglash, unga intilish, uni yaratishga ehtiyoj sezish kabi fazilatlar orqali shakllanadi.

Tasviriy san’atda ishlatiladigan vositalar: chizgi, rang, nuqta, shakl, kontrast, yorug‘lik va soyalar, tekstura kabi elementlar orqali bola o‘z fikrini ifodalaydi. Bu esa uning nafaqat texnik, balki ijodiy va hissiy tafakkurini rivojlantiradi. Bolaning rang tanlovi, kompozitsiya tuzishdagi yondashuvi, shakllarga bergan talqini — ularning barchasi estetik sezgi bilan chambarchas bog‘liq.

Badiiy ifoda vositalaridan to‘g‘ri va ongli foydalanishga o‘rgatish orqali bola ichki kechinmalarini, dunyoqarashini vizual shaklda ifodalashga erishadi. Bu jarayon o‘z-o‘zini anglash, atrof-muhitni estetik idrok etish, go‘zallikni qadrlash ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Estetik didni shakllantirishda amaliy mashg‘ulotlarning o‘rni

San’at maktablarida tasviriy san’at darslarining asosiy qismi amaliy mashg‘ulotlardan iborat bo‘lib, bu mashg‘ulotlar o‘quvchilarni obrazli fikrlashga, original g‘oya topishga, individual yondashuvga o‘rgatadi. Ayniqsa quyidagi usullar estetik tarbiyada samarali hisoblanadi:

1. Ranglar psixologiyasi asosida ishlash – ranglarning hissiy ta’siri, ularning uyg‘unligi haqida bilim berish, bolalarning nozik estetik sezgilarini rivojlantiradi.
2. Kompozitsion fikrlashni o‘rgatish – predmetlar orasidagi joylashuv, muvozanat, markaz, diqqat nuqtasini tanlash orqali bola rasmda badiiy struktura yaratishni o‘rganadi.

3. Tabiat manzaralarini kuzatish va rasmga olish – real hayotni tahlil qilish, go‘zallikni kuzatish orqali tafakkur va his-tuyg‘ular uyg‘unlashadi.

4. Mavzuli ishlanmalar – o‘quvchi o‘z his-tuyg‘ularini mavzuli kompozitsiyada ifodalab, badiiy obraz yaratishga o‘rganadi.

Ushbu mashg‘ulotlarda ustozning individual yondashuvi, bolani rag‘batlantirishi, erkin fikrlashga undashi — estetik tarbiyaning eng muhim omillaridan biridir.

Milliy obrazlar va qadriyatlar asosida tasviriy ifodaning boyitilishi

O‘zbek xalqining boy san‘at merosi — naqshlar, milliy kiyimlar, me‘morchilik bezaklari, xalq ertaklari va afsonalari tasviriy san‘at mavzulari uchun cheksiz manba bo‘lib xizmat qiladi. O‘quvchilarga milliy elementlar asosida kompozitsiya yaratish topshiriqlari berilishi ularning badiiy tafakkurini, madaniy xotirasini va estetik dunyoqarashini yanada boyitadi. Bu orqali ular o‘zlikni anglash, tarixiy-madaniy merosni qadrlash tuyg‘usiga ega bo‘ladilar.

Masalan:

- Naqshlar asosida geometrik kompozitsiyalar tuzish
- O‘zbek ertaklari asosida illyustratsiyalar ishlash
- Milliy liboslar eskizi chizish
- Mahalla hayotidan sahna chizmalari yaratish

Bu turdagi mashg‘ulotlar bola ongida milliy g‘urur, estetik zavq va ijodiy qiziqishni uyg‘otadi.

XULOSA

San‘at maktablari o‘quvchilari uchun tasviriy san‘at nafaqat rasm chizish, balki bu orqali dunyoni badiiy ko‘rish, his qilish va go‘zallikni qadrlash maktabidir. Estetik tarbiya orqali bola rang, shakl, obraz, tuzilma kabi san‘at unsurlarini tushunib, ulardan ongli ravishda foydalanishni o‘rganadi. Aynan shu jarayon orqali estetik did, badiiy tafakkur, milliylik va ijodiy yondashuv shakllanadi. San‘at darslarining to‘g‘ri tashkil etilishi, ustozning yondashuvi va milliy qadriyatlarga tayangan mashg‘ulotlar estetik tarbiyaning asosiy mezonlari bo‘lib xizmat qiladi.